

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף ע

למדנו במשנה שהעבד פוסל משום ביאה (אם בא על כהנת) מלאכול בתרומה, אך אינו פוסל משום זרע (אם יש לכהנת צאצא עבד).

אמר קרא האשה וילדיה: התורה מלמדת שהבן של השפחה אינו מתייחס אחרי אביו (העבד עברי הישראלי) אלא הוא נחשב לעבד. ולכן אינו נחשב צאצא של הכהנת (שבנה הישראלי בא על השפחה).

'עיין עלה': תענין ותבדוק ואם תמצא זרע פסול (ממזר) – גם תחשיב אותו לזרע.

כמאן כרבי עקיבא: לכאורה משנתנו סוברת כרבי עקיבא הסובר שביאה שנעשתה באיסור לאו - הולד ממזר, ומשכך עבד או גוי הבא על בת ישראל הולד ממזר. הגמרא דוחה, גם רבנן מודים בעבד וגוי.

הריני כפרת: האשה אומרת היסורים שיבואו עלי יהיו לכפרת הנכד שלי הממזר – שהוא כמו 'כוזא' כלי קטן ופחות, כי הוא מאכיל אותי בתרומה. ואיני כפרת הנכד שלי הכהן גדול – שהוא כמו 'כדא' כלי גדול וחשוב, משום שהוא פוסל אותי מתרומה.

הדרן עלך אלמנה

פרק שמיני. משנה: הערל: כהן שלא נימול, כגון שמתו אחיו מחמת שמלו אותם, שהוא פטור מלמול שמא אף הוא ימות, וכן המותרים לאכול בתרומה אלא שהם **טמאים**, לא יאכלו בתרומה. אבל **נשים ועבדיהם** (של הערלים והטמאים) יאכלו בתרומה, לפי שהערל והטמא נחשבים לכהנים גמורים אלא שיש להם סיבה צדדית (= ערלות / טומאה) האוסרת עליהם מלאכול בתרומה.

כהן שהוא **פצוע דכא** או **כרות שפכה** (= המשנה תבאר מיד) יאכלו בתרומה, וכן עבדיהם. אבל נשותיהם לא יאכלו, לפי שאסור לפצוע דכא ולכרות שפכה לבוא בקהל, ונמצא שנשותיהם נבעלו לפסול להן ונעשו חללות בביאתם ונפסלו מן הכהונה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ואם לא יִדְעָה: כלומר אם היא היתה נשואה לו לפני שנעשה פצוע דכא או כרות שפכה, והוא לא בא עליה לאחר שנעשה פצוע דכא או כרות שפכה, הרי מותר לה לאכול בתרומה. (יִדְעָה = ביאה, כלשון הפסוק "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲוָה אִשְׁתּוֹ").

ואם נשתייר מַעֲטָרָה וכו': שנכרת מהעטרה ונשאר ממנה אפילו רק כחוט השערה, כשר לבוא בקהל.

נמרא: נאמר 'תושב ושכיר' בפסח: "תֹּשֵׁב וְשָׂכִיר לא יאכל בו". (ערל אסור לאכול בקרבן פסח). **ונאמר 'תושב ושכיר' בתרומה:** "וְכָל זָר לא יאכל קֹדֶשׁ תֹּשֵׁב כִּהֵּן וְשָׂכִיר לא יאכל קֹדֶשׁ".

איש איש לרבות את הערל: "אִישׁ אִישׁ מְזַרְעֵ אֶהָרֵן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בְּקִדְּשִׁים לא יאכל עַד יֵאָשֵׁר יִטְהַר...", כלומר שהפסוק בא לרבות שערל נחשב כטמא אצל אכילת תרומה, וכשם שטמא אסור בתרומה כך ערל אסור.

אמר מר וכו': הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי אליעזר שלמד "תושב ושכיר" בגזרה שווה.

מופנה: חייבים לומר שהמילים "תֹּשֵׁב וְשָׂכִיר" פנויים ללמוד מהם את הגזרה שווה (= כלומר שאינם 'תפוסים' ללמוד מהם משהו אחר), לפי שאם אינם פנויים הרי שאפשר לפרוך את הגזרה שווה: מה לפסח שהוא חמור שכן חייבים קרבן חטאת אם פיגל בקרבן (= שחשב מחשבת פיגול בקרבן ואכלו) או שאכלו לאחר זמן אכילתו (= 'נותר'), או אם אכלו בטומאת הגוף, ולכן ערל אסור בו, אבל תרומה שאין בה את כל החומרות הנ"ל ערל מותר בה.

לאיי, מופנה: אכן המילים "תֹּשֵׁב וְשָׂכִיר" פנויים ללימוד הגזרה שווה.

הי מופנה? איזה "תֹּשֵׁב וְשָׂכִיר" פנוי, האם זה האמור בתרומה או זה האמור בפסח?

אי דתרומה, מצרך צריכי: אי אפשר לומר ש"תֹּשֵׁב וְשָׂכִיר" של תרומה פנוי, שהרי הוא כבר נצרך לדרשה אחרת, **וכפי שלמדנו בברייתא -** "תושב" זה עבד עברי הקנוי לאדונו הכהן קנין עולם, דהיינו עבד נרצע שיוצא רק ביובל, והפסוק מלמדנו שלמרות שהוא קנוי לאדונו הכהן לעולם (= עד היובל), אינו אוכל בתרומה לפי שאין גופו קנוי לאדונו כעבד כנעני, "שכיר" זה עבד עברי הקנוי לכהן לשש שנים ולאחר שש שנים יוצא לחפשי, והפסוק מלמדנו שאף בתוך השש שנים אינו אוכל בתרומה.

הברייתא ממשיכה:

ויאמר תושב וכו': שהפסוק יאמר רק ש"תושב" אינו אוכל בתרומה, ואנו נדע מקל וחומר שאף שכיר אינו אוכל - שהרי אם עבד נרצע הקנוי לאדונו קנין עולם אינו אוכל, קל וחומר שעבד הקנוי לאדונו לשש שנים בלבד אינו אוכל.

עונה הברייתא - אילו כן: אם היה נאמר רק "תושב" ולא "שכיר" הייתי אומר ש"תושב" זה עבד הקנוי לשש שנים ולכן אינו אוכל בתרומה, אבל עבד נרצע הקנוי לעולם אוכל, לכן נאמר "שכיר" ללמדנו ש"תושב" זהו עבד נרצע שלמרות שקנוי לאדונו לעולם אינו אוכל. **ע"כ הברייתא.**

אלא דפסח מופני: מהברייתא הנ"ל עולה ש"תושב וְשָׂכִיר" האמור בתרומה אינו מופנה, ולכן צריך לומר ש"תושב וְשָׂכִיר" האמור בפסח הוא המופנה.

האי "תושב וְשָׂכִיר" דכתב רחמנא בפסח (= "תושב וְשָׂכִיר לא יאכל בו") מאי ניהו? באיזה "תושב וְשָׂכִיר" מדובר? אם מדובר ב"תושב וְשָׂכִיר" ממש דהיינו לעבד הקנוי לשש שנים בלבד ולעבד נרצע הקנוי לעולם, וכי משום כך הם נפטרו מפסח? והרי ההלכה היא שהם אסורים לאכול בתרומה (אם האדון שלהם כהן) ונמצא א"כ שגופם לא קנוי לאדון (שאם היה קנוי לאדון היו אוכלים בתרומה), וא"כ דינם כישראל גמור ומדוע אינם חייבים לאכול קרבן פסח? אלא בודאי שהם חייבים לאכול קרבן פסח, והמילים "תושב וְשָׂכִיר" הנאמרות כאן פנויות ונכתבו כדי ללמדנו את הגזרה שווה שערל לא אוכל בתרומה כשם שאינו אוכל בקרבן פסח.

קושיא: ואכתי מופנה מצד אחד הוא: והרי הגזרה שווה פנויה רק מצד אחד, כלומר שרק "תושב וְשָׂכִיר" שנאמר לגבי פסח מיותר ולא "תושב וְשָׂכִיר" שנאמר לגבי תרומה, וגזרה שווה המופנה רק מצד אחד למדים ממנה ומשיבים כלומר אפשר לפרוך אותה, וכיון שאפשר לפרוך אותה 'מה לפסח שכן חייבים עליו משום פיגול נותר וטמא' כדלעיל, הרי שאי אפשר ללמוד ממנה שערל אינו אוכל בתרומה.

תירוץ: כיון שלא צריך את לא "תושב" ולא את "שָׂכִיר" שנאמרו בקרבן פסח, א"כ 'נזרק' אחד מהם על הלומד דהיינו תרומה ואחד על המלמד דהיינו פסח, והרי זה כאילו שגם בפסח וגם בתרומה יש מילה מיותרת ונמצא שגזרה שווה זו מופנת משני צדדים (= פסח ותרומה), וגזרה שווה המופנת משני צדדים למדים ממנה ולא פורכים אותה.

בעקבות הלימוד של הגזירה שוה תרומה מפסח, הגמרא מקשה:

אי מה פסח און אסור בו: אם אנו לומדים מפסח, אם כן כמו שבקרבן פסח און אסור באכילה (כמו בכל הקודשים) כך גם בתרומה און יהיה אסור באכילה, והרי הדין הוא שהוא מותר?

וכל זר: נאמר "וְכָל זָר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ" דוקא זר (אדם שאינו כהן) אסור, אבל כהן און מותר.

הגמרא מקשה: מדוע לא נלמד מ'וכל זר' שכהן ערל מותר במקום ללמוד שאון מותר? ומתרצת שהרי יש לנו גזירה שוה מפסח שערל אסור.

ומה ראית: אך שוב קשה: הרי בפסח נאסרו גם און וגם ערל, ואם כן מדוע אתה בוחר ללמוד מפסח שערל אסור בתרומה ואילו מ'וכל זר' שאון מותר, ולא להיפך ללמוד מפסח שאון אסור ומ'וכל זר' שערל מותר?

מעשי"ם כרותי"ם: אלו סימנים של הנושאים שיובאו מיד.

מחוסר מעשה: בערל יש כמה חומרות שאין באנינות: א. הערל מחוסר מעשה של מילה - בעוד שהאון לא מחוסר שום עשייה. ב. והמעשה הזה הוא בגופו (ולא מעשה חיצוני). ג. על ביטול מצות מילה ישנו עונש כרת - ואילו און שאכל קודש אין לו כרת. ד. מצות מילה ניתנה לפני מתן תורה לאברהם אבינו - ואילו איסור אכילה באנינות נאמרה לאחר מתן תורה ה. אם יש לו בן או עבד שהוא לא מל אותם הוא לא יכול לאכול קרבן פסח - אבל אנינות של עבד או בן אינה משפיעה על האב.

אך לעומת זאת גם באנינות ישנן חומרות: א. היא יכולה להיות שוב ושוב, בכל פעם שימות לו מת - אבל ערלות היא פעם בחיים ולאחר שמל היא נגמרת. ב. נוהגת גם בנשים. ג. אין בידו לתקן את עצמו - ואילו ערל יכול למול את עצמו.

הגמרא מבארת שהסיבה שבחרנו לומר שערלות חמורה יותר מכיון שיש בה יותר חומרות מאנינות.

רבא אמר: בכל מקרה אי אפשר ללמוד הפוך (- מפסח אנינות ולא ערלות) משום שערלות כתובה מפורש בפסח "וְכָל עֶרְל לֹא יֵאָכֵל בו", ואילו אנינות לומדים ממעשר שני לפסח.

קושיא נוספת:

אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת: לאכילת פסח כאמור, אם כן גם בתרומה תעכב אותו מלאכול?

הגמרא מתרצת: נאמר בפסח "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵת כֶּסֶף וּמִלְתָּה אֹתוֹ אָז יֵאָכֵל **בּו**" דוקא בפסח המילה של עבדיו ובניו מעכבת ולא בתרומה.

אי הכי אימא: אך הרי נאמר בפסח גם "וְכָל עֶרֶל לֹא יֵאָכֵל **בו**" ומדוע לא נלמד שרק בפסח היא מעכבת ולא בתרומה?

הגמרא מתרצת: הרי יש לנו גזירה שוה ללמוד תרומה מפסח שערל אסור באכילה. אך מקשה על כך: מדוע אנו בוחרים למעט מה'בו' של אי מילת עבדו את תרומה שמותר בה, ולרבות מה'תושב ושכיר' ערל שאסור בתרומה, ולא להיפך: למעט מה'בו' של ערל את תרומה שיהא מותר בה, ולרבות מה'תושב ושכיר' אי מילת עבדו שיהא אסור בתרומה?

ואי בעית אימא: לא יתכן ללמוד להיפך, משום שלא יתכן לומר שבערלות שלו עצמו יהא מותר בתרומה, ואילו בערלות של עבדו הוא יהיה אסור!